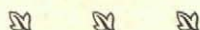

de sperwer. Toch vluchtten ze niet voor hem en kwamen steeds weer stotend op hem af. Nu zal een sperwer hen maar weinig kwaad doen; ergens in de buurt zag ik echter ook volwassen jonge torenvalken op deze manier tegen een havik van leer trekken. Haviken eten vrij geregeld torenvalkjes. De havik stootte fel op hen, hoewel ik het idee kreeg, dat hij niet doorstootte. In ieder geval kreeg hij ze niet, ofschoon ze steeds bij hem bleven en op hem stootten. Van vrees van hun zijde was geen sprake.

Eind Augustus waren de jongen van „mijn” paar volgroeid, zodat ik ze niet meer met zekerheid durfde te herkennen van de andere jonge torenvalken. Hoe en wanneer ze naast het speelse jagen ook echt gingen jagen, hoe ze het geschikte jachtterrein vonden, dat hier vrij ver van het „speelterrein” aflight, en wanneer ze ophielden met hun voortdurende uitdagende stoten, zijn allemaal vragen, die ik tot een volgende gelegenheid open moet laten.

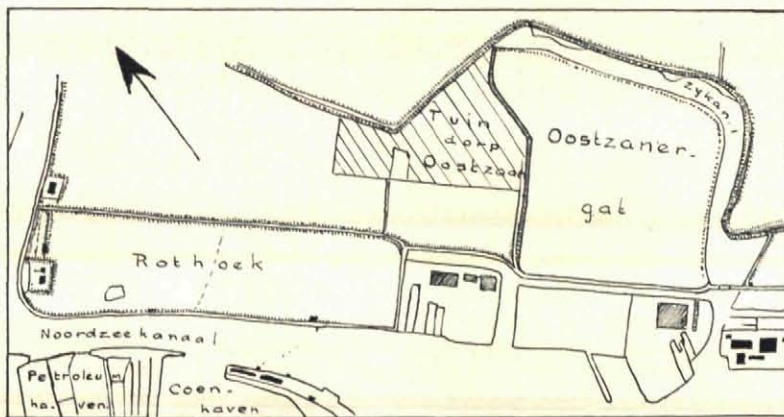
Januari 1935.

L. TINBERGEN.

EENIGE GEGEVENS BETREFFENDE DE KLEINE PLEVIER.

Tot 1931 waren er in ons land slechts weinig broedgevallen van de Kleine Plevier (*Charadrius dubius curonicus*) bekend. Deze waarnemingen waren gedaan op ver uiteenliggende gebieden (Zie hiervoor G. J. van Oordt en J. Verwey: „Voorkomen en trek der in Nederland in het wild waargenomen vogelsoorten”). Toen echter in Juni 1931 pleviertjes

broedend werden waargenomen op het Oostzanergat, een baggerbergplaats in Amsterdam-Noord, was ons eerste werk Jan Strijbos te waar-
schuwen, aangezien we geen zekerheid hadden of we hier met de Bontbekplevier dan wel met de Kleine Plevier te doen hadden. Het bleek de Kleine te zijn. In verschillende periodie-

ken heeft Strijbos toen het één en ander over deze soort gepubliceerd. (Zie o.a. de Levende Natuur, Jaargang XXXVII, afl. 7).

Op het bovenbedoelde gebied en eenige nabijgelegen terreinen hebben we in de daaropvolgende jaren verschillende vrij nauwkeurige gegevens omtrent aankomst, aantal broedgevallen, broedduur, enz. kunnen verzamelen. Het komt ons wenschelijk voor, nu, na een tijdsverloop van vijf jaren, eenige van deze gegevens te vermelden.

Alvorens hiertoe over te gaan, willen we echter eerst nog een en ander mededeelen over de aard der broedterreinen, de nestbouw, de gedragingen tijdens de broedtijd, enz.

Wat het eerste betreft, de door ons waargenomen broedgevallen deden zich voor op z.g. „industrieterreinen”. Dit zijn gronden, die door middel van opspuiting geschikt gemaakt worden voor bouwterrein, weganaanleg, enz. De grondsoort bestaat voornamelijk uit zand en klei met hier en daar schelpbanken. Juist deze schelpbanken blijken geliefkoosde broedplaatsen te zijn van de Kleine Plevier, slechts enkele nesten vonden we in gruis- en grintstroken. Mogelijk past de soort zich in de toekomst aan bij de veranderende terreinsgesteldheid; een voorbeeld hiervan vonden we in 1934, toen we een nest ontdekten, dat niets anders was, dan een ondiep kuiltje in de grijze klei, zonder eenige bekleding of versiering, terwijl toch in het algemeen de nesten versierd zijn met schelpbrokjes, stukjes glas of steentjes. Een ander voorbeeld deed zich

Fig. 2. *Het Oostzaner Gat.*

datzelfde jaar voor in de Groote IJpolder, waar door wijziging in de terreinsomstandigheden de soort ging nestelen in een nabijgelegen erwten- en bietenland.

Het vinden van een legsel vereischt steeds een zekere kennis van de terreinsgesteldheid en bovendien eenige bekendheid met de gedragingen van de broedende vogel. In dit verband willen we even wijzen op een verschil in de gedragingen van de broedende Bontbekplevier en de Kleine. De eerste staat bij naderend gevaar onmiddellijk van de eieren op, rent in gedrukte houding ongeveer een vijftien meter van het nest weg om dan pas op te vliegen. De Kleine Plevier daarentegen stoot oogenblikkelijk luid schreeuwend van het nest op, waardoor hij veel sneller de aandacht trekt. Dit hebben we in 1933 prachtig kunnen waarnemen in de Houtrakpolder, waar beide soorten op slechts enkele meters afstand van elkander broedden.

Wat het voorkomen van de Bontbekplevier aangaat, hoewel deze soort voornamelijk langs de kust broedend wordt aangetroffen, komen toch regelmatig broedgevallen voor op dezelfde terreinen, waar de Kleine Plevier nestelt. Zoo vonden we in 1933 een nest van de Bontbek op het Oostzanergat, dat echter helaas verstoord werd. In 1934 broedde één paartje op de Rothoek en één in de Groote IJpolder, terwijl in diezelfde jaren verschillende nesten bij Buitenhuisen werden gevonden, ook daar op hetzelfde broedgebied van de Kleine Plevier.

Het lijkt ons niet noodzakelijk hier nog eens de verschillenmerken te geven van de beide soorten, omdat deze thans wel voldoende bekend zijn. Het geluid lijkt ons nog steeds het beste veldkenmerk. Het geluid van de Bontbekplevier in de paringstijd doet eenigszins denken aan het rollen van een Wulp; dat van de Kleine Plevier wordt naar onze meening het best weergegeven door Friedrich Arnold in „Die Vögel Europas” (Stuttgart 1897), die het als volgt beschrijft: „Dü dü dü drüwdrüwdrüdrüdrüllrr”. De gewone roep is bij de Bontbek eenigszins dieper van toon dan bij de Kleine, terwijl ook de intonatie verschilt. Dit vinden we goed aangegeven door Alwin Voigt in zijn „Wasservogelleben” (Leipzig 1921).

Eenig verschil in sexe hebben we in het veld nimmer kunnen waarnemen. Wel is ons opgevallen een verschil in de teekening van de borstband bij onderscheiden exemplaren. Bij sommige is deze zwarte band vrij smal en overal even breed, bij andere bestaat deze band uit twee groote zwarte vlekken, die voor op de borst smal samenkomen. Of dit echter inderdaad een verschil in geslacht is, weten we niet.

Fig. 2. De Kleine Plevier op een nest zonder eenige versiering.

Over de voorjaars trek is zoo goed als niets bekend. Door onze waarnemingen van de laatste jaren meenen we echter te mogen beweren, dat de aankomst van de eerste vogels op de broedterreinen plaats vindt in de eerste dagen van April. In 1933 zagen we ze voor het eerst op 7 April in de Groote IJpolder; in 1934 op 3 April zoowel in de IJpolder als op het Oostzanergat en in 1935 werd het eerste exemplaar waargenomen op 1 April in de Amsterdampolder. Het eerste ei vonden we in 1933 zoowel als in 1934 op 22 April, in 1935 ook op 22

April. De meeste legsels vonden we echter omstreeks half Mei.

De broedduur van de soort varieert tusschen 24 en 26 dagen. Als voorbeeld hiervan diene:

1°. Nest in de Houtrakpolder; voltallig op 26 April 1933, uitgelopen 19 Mei.

2°. Nest op het Oostzanergat; voltallig op 5 Mei 1933, uitgelopen 30 Mei.

3°. Nest in de Groote IJpolder; voltallig op 27 April 1933, uitgelopen 22 Mei.

Opvallend is het groote verschil in de aanvang van het broeden. Terwijl, zooals we hierboven reeds vermeldde, sommige paren eind April begonnen, troffen we ook nog nesten in Juni en zelfs in begin Juli. Het vermoeden door Strijbos uitgesproken in een publicatie in „De Wandelaar” van September 1933, als zou de Kleine Plevier twee legsels groot brengen, kunnen we echter niet deelen, gezien de lange broedduur, waarbij dan nog komt het grootbrengen der jongen en het feit, dat toch verreweg de meeste nesten gevonden worden ongeveer half Mei.

Over de jaren 1931 tot en met 1934 hebben we op verschillende terreinen de aantallen nesten, voor zoover dat mogelijk was, geteld. De eerste twee jaren echter hebben we geen volledig overzicht kunnen verkrijgen, daar we toen nog niets wisten omtrent de aanvang van de broedtijd en we daardoor steeds te laat waren. In 1931, het jaar, waarin de nesten voor het eerst gevonden werden, troffen we er nog slechts enkele.

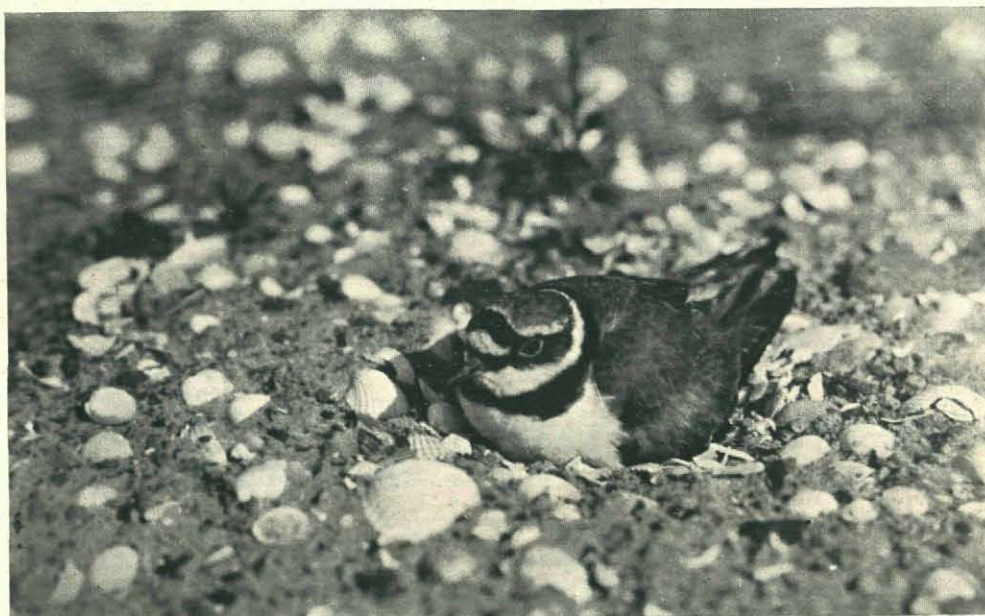

foto J. E. Sluifers.

Fig. 4. De Kleine Plevier op een nest in de schelpen. Groote IJpolder 1932.

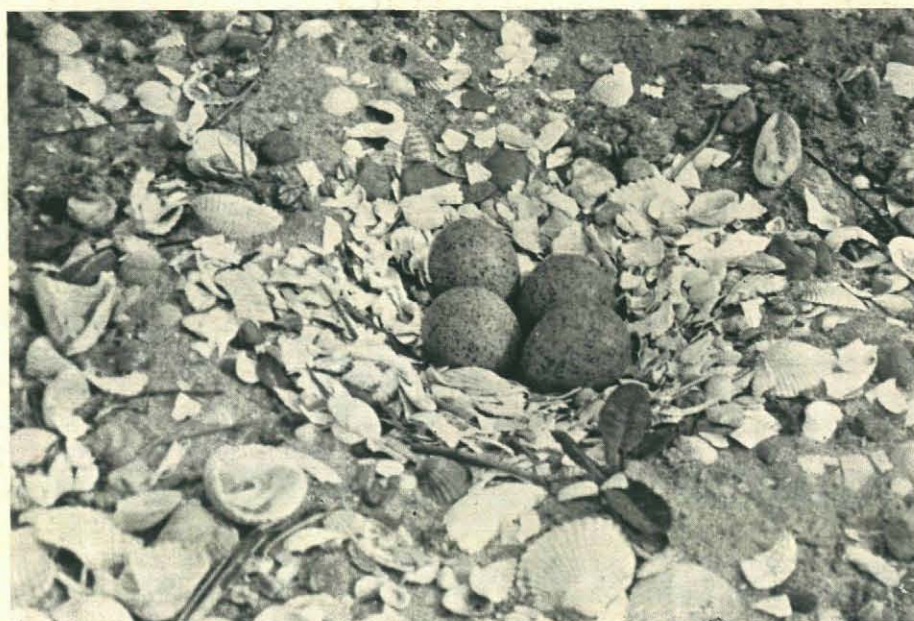

foto J. E. Sluifers.

Fig. 5. Nest van de Kleine Plevier, rijkelijk versierd met schelpbrokjes.
Groote IJpolder 1933.

In 1932, ofschoon ook toen nog te laat begonnen, vonden we op het Oostzanergat toch nog 14 nesten en in de Groote IJpolder 2.

In 1933 werden door ons genoteerd:

- 1°. Op het Oostzanergat 14 nesten.
- 2°. In de Groote IJpolder 2 nesten.
- 3°. In de Houtrakpolder 4 nesten.

In 1934:

- 1°. Op het Oostzanergat 5 nesten.
- 2°. Op de Rothoek 3 nesten.
- 3°. In de Groote IJpolder 6 nesten.

Zooals uit het bovenstaande blijkt, is het aantal nesten op het Oostzanergat sterk verminderd. Dit is toe te schrijven, deels aan het uithalen door de jeugd, deels aan de sterkere begroeiing van de geschikte terreinsgedeelten. Met stelligheid durven we echter beweren, dat het aantal nesten, speciaal op het Oostzanergat veel groter is geweest, dan hiervoor vermeld,

foto R. J. Benthem.

Fig. 6. De Kleine Plevier op een nest in kolengruis. Oostzaner Gat 1932.

daar door het bijzonder groote aantal geschikte terreinsgedeelten, het toentertijd vrijwel onmogelijk was, alle broedgevallen te constateeren.

Of van een uitbreiding van de soort in de laatste jaren gesproken kan worden, durven we niet te beweren; mogelijk is het, dat door de grootere aandacht aan de Kleine Plevier besteed, ook van andere zijde steeds meer gegevens bekend werden. Uit eigen ervaringen weten we echter, dat de soort zeker reeds acht jaar op het Oostzanergat broedt, daar we in die jaren reeds geregeld de pleviertjes opmerkten, doch toen niet wisten, dat we hier met broedvogels te doen hadden. Later, toen we nesten gevonden hadden en de broedgewoonten bestudeerden, werd ons dit duidelijk.

Over de tijd, na het verzorgen der jongen, valt weinig op te merken. Is in het voorjaar en gedurende de zomer op de bovenbedoelde gebieden de Kleine Plevier verre in demerderheid, in September zijn er slechts nog weinige en overheerscht sterk de Bontbek.

Van de doortrek in Nederland van de Kleine Plevier is vrijwel niets bekend.

Buiten de vorengenoemde terreinen werden de laatste jaren nog bekend als broedgebieden van de Kleine Plevier, o.a. een terrein in Amsterdam-Zuid, een dito bij Zeeburg en broedde hij voorts bij Schiedam en Overveen.

Hoewel in de aanvang de grootste geheimhouding, wat betreft de broedterreinen werd betracht, lijkt ons dit thans niet meer zoo noodzakelijk, aangezien reeds twee terreinen door wegeaanleg verdwenen zijn, terwijl het Oostzanergat in de zeer nabije toekomst als broedgebied verloren zal gaan. Voorts waren het Oostzanergat en de Rothoek in de laatste tijd door verschillende publicaties toch reeds algemeen bekend als broedgebied van „Dubius”.

Amsterdam, Paschen 1935.

J. E. SLUITERS.

R. J. BENTHEM.

foto R. J. Benthem.

Fig. 7. Nest van de Kleine Plevier in kolengruis, versierd met schelpbrokjes. Oostzaner Gat 1932.